

*Jaromír
John*

VEČERY
NA SLAMNÍKU

NAKLADATELSTVÍ HOST

ČESKÁ KNIŽNICE

ČESKÁ KNIŽNICE

NAKLADATELSTVÍ
HOST

Jaromír John

VEČERY NA SLAMNÍKU

PRAHA — BRNO 2017

ČESKÁ KNIŽNICE

Vydávají Nadační fond Česká knižnice, Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i., a vydavatelství Host

www.kniznice.cz

ÚSTAV
PRO ČESKOU
LITERATURU
AV ČR, v. v. i.

Akademie věd
České republiky

Strategie AV21

Špičkový výzkum ve veřejném zájmu

Ediční přípravu svazku zajistil Nadační fond Česká knižnice za finanční podpory Ministerstva kultury ČR.

Vychází za finanční podpory Ministerstva kultury ČR.

Ediční příprava a komentář Tereza Lojdová

Vědecká redakce Vlastimil Válek a Petra Hesová

© Jaromír John, 2017

Editor © Tereza Lojdová, 2017

Commentary © Tereza Lojdová, 2017

Cover art © Památník národního písemnictví, 2017

© Nadační fond Česká knižnice, 2017

© Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i., 2017

© Host — vydavatelství, s. r. o., 2017 (elektronické vydání)

ISBN 978-80-7577-204-6 (Formát PDF)

ISBN 978-80-7577-205-3 (Formát ePUB)

ISBN 978-80-7577-206-0 (Formát MobiPocket)

VEČERY NA SLAMNÍKU

Sólové výstupy, zpovědi, banality a sentimentality

Lidé se mňa ptali,
co su zač,
a já jsem povídal,
že su oráč,
oráč, kopáč, šidlář, mydlář
a naposledy ten motovidlář
Bartoš 461

Honza

S naším Honzou jsme pásli krávy.

Jenže se lepší učil než já a pan farář Lebduška říkal jeho mamince, aby ho dala na študie.

Otce neměl, jen dědečka na vejminku, ale hospodářství pěkné, nejlepší pole, žádné písčiny, jako měl můj tatínek, dřel se a nic z toho, k tomu šest kusů dobytka, koně, svini, děvečku. Dokud měli bejka, vodili jsme k nim krávu. Ke všemu byli sami, maminka, Honza, tři bratři a jen na žně si přijednávali.

Mně to tak ve škole nešlo, radši jsem chodil za humna na jabka, k muzikám, za holkama a nejradši sem pek v sušárně švestky nebo hlídal álej a spal v boudě. Museli sme ráno do školy, odpoledne sme pásli nad Praskačkou dobytek a dělali vohně.

Honza každýho přepral.

Jednou Na Piáně rozbil praskačskému klukovi hlavu, protože mu zahnal krávy do lesa.

Ale jeho maminka se o něj bála, že umře na soucotě, a proto ho krmila každý den hovězí polívkou s kapáním nebo nudlema, nakrájela tam játra a ledvinky, Honza si nalil horkou smetanu, rozkloktal pět vajec, a když dojed, říkal, že zrovna tu sílu

cejtí v rukách, že by prorazil coulové prkno pěstí — ale neprorazil, šel do chlíva, rozvalil se na pelech a spal.

Pak jsem pro něj přišel, panímáma nám dala kafe, vejražkovou buchtu a hnali jsme dobytek ven.

V neděli jsme museli do kostela, jenže my šli za Syrůckovu stodolu, a že se nám špatně v botkách šlo, schovali jsme je do větráků a šli chytat kleňata.

Jednou vyrazil jsem mu z ruky pstruha a Honza, jaký byl krevnatej, rozvztekal se, dal mně pasáka aspoň čtvrt hodiny.

Pan Syrůček a pan řídící mě křísili.

V gymnáziu byl nespokojený. Říkal, že měšťáci jsou nafoukaní kluci, že jsou pořádek nemocní a že by jich musilo být na něj dvacet. Kde moh, něco jim proved. Nachytl užovky a ve fyzice před panem profesorem prásk s ní o lavici, druhou — prásk! — třetí prásk! Lezly po zemi a hledaly díru. Kluci utíkali ze třídy, křičeli a pan profesor Mazánek se rozčilil: „Jendo, seber to — seber to — ty poberto!“

Pak byl z Honzy znamenitý fotbalista, a protože byl širší než delší, říkali mu: „Bůňo — podej!“ — „Bůňo — surovost!“ — „Bůňo — ofsajd.“

Jak řekli ofsajd, nechal Bůňo hry a šel na soudce a ten musil odpískat.

Hrál levou spojku a taky závodil na 100 metrů, jenže se nepohodl s úředním měřičem času a hnál se za ním s hlásnou troubou. Ten hrbáček utíkal, měl lakýrky a anglickou čepici. My jsme mysleli, že ho Honza přinejmenším zabije. Dohnal ho, vzal mu troubu a zařval mu do ucha: „Kóóm to vóóólej, vóóni móóólej!“

Ten měřič musel z hřiště, jak se mu smáli, a Honza to zas vyhrál.

Hrál beka v „Bé Es Ká“ proti „Dé Es Ká“ a sám dal šest branek, jednu brankaři na nos.

Tekla mu červená a bylo z toho zas mnoho smíchu.

Byl teda slavnej.

Hráli o pohár a zas se Honza vyznamenal, byl ve všech novinách, hrál se Slavií, se Spartou, to soudcoval pan Nedomlel

ze Svazu, k úplné Honzově spokojenosti. V Pešti ho nesli hoši na ramenou. Vídeňákům nařezal, že nevěděli, mají-li být namodro či nazeleno, ale nakonec byli červeni jako raci, ani s Honzou na večírku mluvit nechtěli...

Čech holt všude zvítězí, to je marný!

Že honil víc merunu, než se učil, a taky pro jiný věci, musil na jiný gymnázium.

Zvali ho do Prahy, aby hrál se Slavií, že ho udělají bankovním úředníkem, ale Honza nechtěl, umínil si, že bude doktorem, a taky to prosadil.

Dyk von jako kluk řezal žáby kudlou a svlíkal užovky z kůže, matce zabíjel drůbež a prase uměl porazit, vyvrhnout a opařit jak žádný jiný; nabrousil si nůž o vocílku, rukávy vyhrnul a nadělal drobu, jitrnic, presbuřtu, jedna radost. Hříbata a bulíky si vyřezal bez miškáře, kdo ho to naučil — to je u kristapána.

Když přijel domů, mysleli jsme, že zpejchne. Ale Honza byl jako dřív, třeba mu říkali pan doktor.

Mezi náma byl zas jen Honza honzovatá.

Jak přijel, všechno svlík, chodil v plátěnkách, říkal, že je takhle doma nejšťastnější, když může běhat bos a dělat v hospodářství — to mu bylo nade všechno.

A jako dřív, zas teda krmil dobytek, točil řezačkou, až řinčela, chodil za žentourem, staral se o holuby, o krůty a kůzlata, jezdil na pole, nakládal mandele na žebříňák a žádněj neuměl tak pěkně srovnat a utáhnout fůru jako on.

Měl všechno hned doma.

Máma domlouvala, že se zahazuje, hladila ho: „Honyнку sem — Honyнку tam“, nosila na pole podmáslí, pekla a smažila, až byl sádelnatej až moc a pořád celej říčnéj.

Jo! Naše parta byla: Honza, já, Láda Coufalů, Franta Štěpánek a Pepek Nežádanejch.

Honza říkal: „Sakra, kluci! Fešná česká děva — hlavní věc.“

Tak jsme dycky večír chodili za holkama a v neděli k muzikám.

Po půlnoci vypomáhal Honza muzikantům, foukal pozoun anebo drh šmytcem basu.

Když umřel mladej Štěpánek, co jako s náma chodil do školy, teda spolužák, nedal si to Honza vymluvit, aby mu na pohřbu nezahrál s ostatníma praskačskejma muzikantama, šel vedle bubnu a troubil smutně pozoun. Měl modrej hasičskejm kroj jako ostatní, byl hasič dávno, a tehdá, dyž študoval medicínu, chtěli ho udělat podvelitelem, to nemoh vzít, ale aspoň zastupoval župu a v Praze vymoh subvenci na stříkačku.

Když umřela paní řídící na plicní mázdru, to si nedal vzít, schválně přijel z Prahy, aby starýmu panu řídícímu a nebožce prokázal poslední čest, a troubil smutně na ten pozoun.

A co vám povídat! Honza byl ohromně hodnej člověk.

Po pohřbu mně ukazoval lidský kostičky, měl je v kapse. Pak jsem viděl atlas s vnitřnostma. Všechno vysvětlil, jak je to u ženské, jak to má mužský, co a jak, a nejvíc jsem se divil, že žaludek u člověka vypadá jako tlačěnka, já myslel, že je to kulička jako u drůbeže.

Von nám vypravoval celej večír vo bláznech, co všechno provádějí, čemuž jsme se ohromně nasmáli.

Zrovna měl po rigorózu, když stará Urbanka spadla z přístodůlku a zlámala si nohu. Poslali pro Honzu. Stáh jí nohu dvěma fošnama, uvázal přes kladku a zatížil kamenem od okurek. Když přijel pan doktor Hirsch v bryčce, řek přede všema, že by to lepší neudělal, Honzovi říkal „pane kolego“, podal mu ruku a šli spolu na láhvový pivo k Formánkovům.

Rozhlásilo se to a k Honzovi chodili lidi zdaleka, až z hor, vozili mu báby na vozech, v peřinách, aby pomáhal, dávali mu peníze, máslo, vajčka, jenže Honza jim sprostě nadal, nic nevzal. Ani recepis nenapsal.

Jo! Hořejšího Havrána vykurýroval z kejchavýho kašle.

Po promoci na doktora jsme seděli v Praze u Brejšků, Honza tam byl pečeněj vařeněj, nikde v Praze neměl dost, ale tam mu dávali večere — tak — po našom — víme? Proto mu pan Brejška gratuloval a všem vůbec při hostině, osobně dohlížel, smál se na ženský a políbil si svou vlastní ruku.

S tím líbáním jsme potom Honzovy sestřenice zlobili, jak jsme je potkali, políbili jsme si ruku a mlaskli.

Anča mně řekla: „Ty sviňáku!“

Jo! Na promoci řek pan profesor mamince, že Honza je kapacita, jeho nejmilejší asistent, a že bude docent.

Za půl roku začala válka a Honzu k tomu — rozumí se — hned vzali všemi desíti. Takovýho věru potřebovali. Voblík oficiírskou uniformu a odjel na Srbsko.

Půl vesnice ho doprovázelo.

Jak — a co tam bylo — jak se měl — dodnes nevím.

Vrátil se za půl roku na urláb, nic nechtěl mluvit, jen řek, že museli kvaltem z Bělehradu, že sloužil u Maďarů, že ztratil všechnu bagáž, bylo ho půl, spad se náramně a byl na nás na všechny strašně sprostěj.

Vytáh svý plátěnky z almárky, chodil v košili a v pantoflích, coural po mezích, s nikým nemluvil, jen prosil panímámu, aby mu v kalhotách vystřihla klín, že z něho všechno padá.

Pak zase jed, pomoh dělat, večír se učil německy, natáh si novou strůnu na basu — a byl jako dřív.

Za čtrnáct dní panímáma zas klín vsazovala.

Mě vzali u druhý prohlídky hopem a dali mě k tomu samýmu regimentu.

Když se to Honza — takhle o polednách — dověděl, příběh k nám a povídá: „Františku — to nic — žádný hejble — buď bez starosti — šup sem, šup tam.“

Vymoh si mě za pucáka.

Potom jsme byli v Přemyšlu, u Tarnopole, u Sandoměře, v bojích u Wicynu, v září, dvakrát jsme táhli přes Karpaty do Uher a do Bukoviny a zas zpátky — jak hoňácký psi v řepě.

Honza řezal, obvazoval, klel, nadával a jeden čas léčil dragounům koně.

Když bylo nejhůř, říkával: „Františku — to nic — to víš — šup sem, šup tam.“

Lehávali jsme před celtama a zpívali jsme Zelení hájové, Andulko šafářová a Honzovu zamilovanou Já jsem majstr seminářský.

Nejvíc jsme zpívali, když nám bylo ouzko nebo když nám někdo vynadal, bylo těžko se smluvit, já německy neuměl a Honza málo, plet to všelijak.

Ve Stryji chodil do oficírský menáže a předplatil si trojí porci.
Tam mu říkali lord Biftek.

Hejtman ho vzal při menáži na stranu, něco mu sprostýho řeč, Honza zuřil, že s tím sekne, že von je chirurg, že teda umí jíst nožem a že toho má až po krk, klel a víckrát mezi ty protivy nešel.

Ale — když ho potom jeho profesor z Prahy vymoh pro sebe, na operace — hromtidejpac — to Honza skákal.

Marodi brečeli, nejvíc Češi, prosili proboha, aby je vzal s sebou, ať to byl Polák, Srb, Němec nebo Maďar, naříkali, tak silně měli Honzu rádi, neb on marodům dělal pomyslení, říkal, že chudej lid za to neštěstí nemůže, ať je takovej nebo makovej, že jsme samí ubožáci, byl jim kamarád, že to byli malí rolníci a on se s nima o hospodářství nejradši bavil. S každým ty a ty, Františku sem — Františku tam — to von každému, ať se s ním srozuměl, nebo ne.

„Františku, nenaříkej...!“

„Františku, hezky drž... šmik, šmik... nono!“

„Františku, máš doma ženu, děti, holku... cákra drž, chlape... už jsme hotovi, Františku!“

A hned zas na saniťáky: „Dejte sem druhýho Františka!“

Byl to třeba Rumun nebo cigán, měl ustřelenou nohu nebo třeba taky půl hlavy pryč, ale jak mu Honza řeč „Františku“, smál se a Honza, doktor, zas na něj, a třeba za chvíli vojáček odešel k Abrahamu, přeci jen rumunský František takhle s lehčím srdcem z tohohle všivýho světa odešel.

Jo! Ten den, co jsme odjížděli, páčil jsem topůrkem na voze bednu a udělal se mně pruh jak husí vejce.

Holt — malér!

Cestou na dráhu jsem se na to nemoh dívat, jak Honza nes dva ruksaky, tři kufry, deky, mantle jak pucák, a já vedle něho s prázdnýma rukama jak vopravdovskej oficír.

Just sem mu bral bagáž z ruky, velkou silou, prosil jsem, že bych vymámil na jalový krávé tele, na nádraží ve Lvově jsme se prali, už jsem to nemoh vydržet, tu vostudu, ale von se voháněl kuframa a řval jako bejk:

„Franto, rukou tě napálit nemůžu, ale jestli nepřestaneš, šutnu tě jako merunu rovnou do království nebeského!“

A nemlich tak v Krakově se mně sevřelo srdce, když jsem se v hotelu probudil a viděl, že Honza drhne rejžákem moje bagančata.

Po čtrnácti měsících — teda — vraceli jsme se do Čech a nehnuli se od oken vod Bohumína.

Honza pořád: „Františku, koukej, ta krása, ty pole, ta čisto- ta, ty český chaloupky, a všecko zelený, pořádně obdělaný — můj ty bóže!“

Najednou — Česká Střebová — Pardubice a — hrome — Přelouč — Kolín — a pak už Ouvaly — Libeň — a viděli jsme matičku Prahu, Hrad a Svatýho Víta — my koukali každej na jinou stranu a smrkali jsme — najednou sme se na sebe podívali — brečeli — a smáli se.

Kryndapáninka!

Co je to všechno platný, když jsme v Čechách doma. To nám žádnéj vzít nemůže.

Honza najal na Vinohradech byt u paní Slaný, vdovy po rešpicientu.

Hezká seknice, jenže všude strašnejch flašek po jarmarách a v bytě čuch po kafrovým mazání.

Do večera jezdili sme v elektrice po Praze, byli na Hradčanech, na Letné, tam chtěl Honza vidět zas jednou hřiště Slavie, pak na Nebozízku, tam jsme na lavičce snědli špek, a honem do Národního, ani už nevím, co hráli, dlouho jsme tam nevydrželi, byli jsme vyjevený, jen jsme si tu nádheru prohlíželi a divili se, že je to všecko naše, český, a po druhým jednání honem na koncert Filharmonie.

Kamarádi, těch bas tam bručelo aspoň šest!

Řek jsem Honzovi: „To by sis, ty vole, s nima podrbl basu, vid’?“

A on na to: „Františku, ty mamlase, to jsou samí virtuosové a náš praskačskej kapelník, obrhasič Pecháček, ten jim nejde ani pod kramflek — ani by si ho nevšimli — kampak tě vede slepá vášeň!“

Pak jsme chodili po kavárnách, trefili Vařečku, od nás, taky ve vojenském, kaprála, a zapadli do vinárny, zpívali písničky, i Honzovu zamilovanou Já jsem majstr seminářský a Kde domov můj, takový nadšení bylo, hosti a sklepníci koukali, Honza se přinapil a pořád ke mně: „Františku — nalej si — zavdej si — šup sem, šup tam! — Ať žije Čechie!“

Čtvrtej den nato Honza v nemocnici operoval, jako když hrom bije.

Taky na mě došlo. Na ten můj pruh — rozumíme?

Zaved mě do svý laboratoře, měl po stolech plno flaštiček, taky kyslík, dusík a jiné bakterie a chemikálie, položil mě na stůl, měl jsem to jak pštroší vejce, a nedopočítal jsem ani dvacet. Honza to vlastnoručně rozříz, vymačkal a zašil.

Ležel jsem pak na pěkný posteli, chodil na vizity, nosil mně dopisy, knihy, Jiráska a Šmilovského — hezký počtení.

„Františku, nemáš horečku? Jak ses vyspal, ty všiváku líná? To jsou časy! Ještě holku — věd’? Šup sem, šup tam!“

Cimra se řehtala, i doktoři, doktorcky, průvod, co za ním chodil v bílých pláštích.

Honza byl vůbec ohromný pašák, pravej Čech a kapacita na slovo vzatá.

Byl holt šťastnej, že je v Praze!

Za dva měsíce mě zas vzal k sobě, neb byl bez pucra a d’ál si všechno sám.

Byl podzim. Večír chodili jsme ke Karlu Čtvrtýmu na kafe a na noviny, tam se scházeli sportovci, jináč s doktorama Honza moc nemluvil, říkal, že je jeden na druhýho jako pes a kočka.

Uhodily mrazy a my byli bez uhlí.

Jemu to nevadilo, byl celej den ve špitále, teda jako v lázni, ale já doma poklízel v mantlu, začaly plískanice, sedával jsem u paní v kuchyni, na šamrdli a vona vařila, já čet večerníček a kouřil.

Z pole jsem si přines zachlazení, morek nastydelej a nos furt rosnej.

Večír dycky zimnici, delirium tremenc třepetarium. Paní nám vypomohla s uhlím, ale pak už sama neměla, na čem by snídani vařila.

Honza nosil ze špitálu špiritusa a najednou — takhle se vobrátil — a povídá mně: „Františku — nic to není platný — uhlí mít musíme.“

Telefonoval semhle, támhle, onde, a pak přišel, že má zamluvený tři metrčky v Holešovicích.

Chtěl jsem tam ject, a on: „Františku, prr! Seš po operaci, šetři se, nic nezdvíhej, to se doveze samo — šup sem, šup tam!“

Sháněl se po někom, nakonec, jakej Honza byl prchlej, se dopálil, vypůjčil si od Frinty truhláře kárku a bedynku, pliv si na ruce a marš do Holešovic.

Tam se šťastně dostal, uhlí koupil, dostal víc, než myslel, a tlačil kárku na Vinohrady.

Jo! Dyby von si vzal aspoň teda polní čepici, třeba měl oficírní plášť — kdo by si ho všim? Mysleli by nejvýš, že je frajtr. Ale von měl salonní oficírní a v Hybernský ulici, proti nádraží, stal se — pánové — ten strašnej malér.

Akorát přijel vlak z Vídně a s ním maršálové na inšpekci.

Vyjdou — a tumáš, čerte, kropáč!

Koukají na Honzu asistentního, jak táhne káru s uhlím, mantl rozepjatej, čepici na stranu a celej říčněj.

Jak je viděl, zarejdoval štrekou a dal se do klusu.

Jenže už bylo pozdě.

Hejtman jeden ho doběh, milí páni, až k němu, kam že jede, co to jako oficír veze, jakže se jmenuje, čím je, všechno si zapsali, zavolali dva vojáky a ti měli, chudáci, co tlačit.

Honza přišel domů, praštil čepicí o kanape a byl na mě strašně sprostěj.

Že on je doktor a chirurg a žádnej oficír, co je mu po tom, a že se páni taky rádi ohřejí a že mají dobře zatopeno a že už to vojenský kvádru neoblíkne a kdesi cosi.

Mě mrzelo, že to bylo kvůli mému pruhu, a řek jsem mu: „Honzíčku — to nic — z toho bude jen takovej doktorskej kásárník — a víš? — Šup sem, šup tam!“

Přešlo ho to a ten večír jsme pili na zlost a přišli až ráno.

Jo sakra!

Volali ho na všechny možný a nemožný vojenský ouřady, vyslychala ho kdejaká generalita a nakonec nepomohlo, že se profesor přimlouval a jeden obrst v penzi, kterému výtečně operoval manželku — musili jsme honem pakovat a hajdy na jih — na Taliána.

Kruc! Šeredně se to jelo.

A zas jsme stáli u okna a dívali se na Prahu, jeli z Františkova nádraží železnákem na Smíchov a koukali a smutně smrkali...

Chudinka Honza!

Naše doktorina byla na Isonco, zima utekla jakbysmet.

Honza neměl čas myslet na domov, těšili jsme se, že za tři měsíce pojedeme domů.

Přeložili nás na Mrzli Vrch, Hermadu, Kolgabriele, na stráň do vinic, já ráno v pět hodin běžel do kaverny pro vodu, du zpátky s dvěma kyblíky, slyším děsnou ránu z taliánský vosmatřícítky, sršel bílej oheň, kdoví jestli to nebyla fosforová rána, stromy jako vápenný a na tom místě, co byl Honzův barák, hlubokej dolík, že by se s vozem otočil.

Na celej stráni koně popadali a lidí to zabilo houf létavým železem i kamením.

Hodilo to se mnou na strom, do vejšky a nakřivo, nevím, jak jsem to divně letěl, pad jsem na hlavu, na skálu, otrás si mozek.

V nemocnici mě napadlo, že jsem v tom strašným vohni Honzu viděl, jak letěl, nejprv rovně, pak zpátky, přelomil se vpůli, že letěl nohama do vejšky, jenže zlomenej v zádech, ty dva kusy těla letěly spolu, rozžhavily se, vypadalo to jako podkova, sršely jiskry, a ty dva kusy se rozstříkly, jako když kovář uhodí na rozpálenej kus kladivem.

Na plotech, tyčkách, stromech visely nohy, ruce a vnitřnosti, ale kdopak věděl, co komu patří z doktorů, moniků nebo patnácti marodů!

Dověděl jsem se potom, že hoši od osmadvacátýho tam kopali, aby aspoň Honzu, jak se sluší a patří, pochovali, a vykopali hlavy, nohy, blůzy, držátka nosítek, Honzovu spálenou doktorskou tašku, uvnitř rozlitý niklovaný nůžky — však je mám na památku.

Byl jsem po špitálech, ztratil řeč a pořád jsem brečel.

Byl jsem mezi magory, pustili mě, jenže já, hoši, nejsem svůj a je to už rok... nesmím na nic myslit... ani vzpomínat... neměl jsem ani začít povídat... mě to rozčiluje... já za to nemůžu... z jednej... z jednej vesnice... jako bratři... operoval mě... já si to neodpustím... do smrti... chudáček Honzíček... v noci se mně zjevuje... vč-včera zrovna... trubil smutně pozoun... takhle... stojí u mýho kavalce... u noh... je bílej, fosforovej... nic nemluví... jen se tak divně kouká... jako tenkrát na Prahu... když jsme smrkali... z toho smíchovskýho železňáku...

Hlavalam

ČETAŘ: Pyšvejc, pro poštu!

— — ? — — — ? — —

PRVNÍ VOJÁK: Hej — ty — slyšíš? Marš pro poštu!

(Dragoun Pyšvejc mlčí. Sedí na kavalci. Krůpěje potu řinou se po žloutenkovém, vousatém obličejí. Dívá se do sešitku s předlohami. Mozolnýma, jako popálenýma rukama točí kaménky. Sune kostky černým nehtem z místa na místo, nadzdvihuje, obrací... Na polštáři leží papírová krabička. Na víčku je barvotisk, který znázorňuje besídku a v ní holohlavého starce v antické říze s věncem na hlavě. Mudrc si přemýšlivě podpírá levou rukou hlavu, pravá ruka skládá kostky na bambusovém stolečku...)

DRUHÝ VOJÁK: Co to zas dělá ten starý blázen?

(Pyšvejce obklopí vojáci. Pouze dva muži pleskající kartami zůstanou v koutě strážnice.)

PYŠVEJEC: Netlačte se! Totoť jest hlavalam, který mi dal jeden dezertér. Tadyhle v knížce jsou všelijaké obrázky. Složil jsem už písmena A, B, C, D... kočka přede... číslice trojku, pětku, devítku... pak slepičku... jedno cimbuří, panáčka, meč a portmonku... Co se mi podaří, zaškrtnu si blajštiftem. Teď

skládám kozu... těžká rada... člověk holt nemá to myšlení jako v civilu... dnes v noci se mně o koze zdálo... smutně mečela... zjevil se tenhle stařec na škatulce a hrobovým hlasem řekl: „Pomni, ó člověče... a polož nejmenší kostku rohem dolů, přiraz trojhran napravo a tolikéž trojhran rubem nalevo, certličku příčně vzhůru... zapuďíš ihned můru... spánembohem...“ A byl pryč. Ráno jsem zkoušel, jak mně radil, ale jestli jsem mu špatně rozuměl, či ten děda si to poplet... to je u boha... zkrátka, tenhle čtvereček se nikam nehodí...

PRVNÍ VOJÁK: Tak ho strč do kapsy!

PYŠVEJC: Hlupáku! Všechny kostky musí být pohromadě, přečti si vysvětlení ve všech řečích světa...

DRUHÝ VOJÁK: Pěkná zábava, tenhle hlavosmrtič, či jak se to... tento...

TŘETÍ VOJÁK: Pusť! Složím ti kozu za kus domácího sejra.

ČTVRTÝ VOJÁK: Franto, než se na to jako žid na mosaz!

PYŠVEJC: Netlačte se na mě! Mám už z toho horkou hlavu. Nesahejte na sestavu! K tomu musí být cvičenost!

ČTVRTÝ VOJÁK: Když nemáš školy, hlavy si nelam!

PÁTÝ VOJÁK: Přestaly nám gramofony, nastaly nám čublifony...

ČETAŘ: Hamáčku, pro poštu! Pusťte... já tu kozu složím.

DRUHÝ VOJÁK: Jo — až něhdá jindá.

PRVNÍ VOJÁK: Čerchmanta složíte.

ČETAŘ (*usedá na kavalec*): Pryč, povídám. Když složím tuhle tu kozu, dostanu se do nebe, kde dělají he-he-he!

ŠIKOVATEL (*vstupuje do strážnice*): Jakápak je to zábava? Kdo šel s raportem? Kde je pošta?

ČETAŘ: Habt-acht!

ŠIKOVATEL: Co je?

PYŠVEJC: Pane šikovateli... 'šně hlásím, zde je hlavolam.

- ŠIKOVATEL: Jak?
- PYŠVEJC: Prosím hlavolam... kop-kopcr-brecher...
- ŠIKOVATEL: To je něco novýho. Viděl jsem miny, praky, luřtorpěda, řelmosmrtiče a v chirurgii lamače kostí. Hlavolamy neznám. Ukař�te... Tyhle kamínky? Was hajst?
- PRVNÍ VOJÁK: Skládají se obrázky... portmonka... tchyně... miminko...
- PYŠVEJC: Složil jsem již písmena A, B, C, D... nejtěžší je koza...
- ŠIKOVATEL (*sedá na kavalec*): Kde je koza?... Sem s kozou... tohle jsou hračky pro mýho Frantíka...
- DRUHÝ VOJÁK: Pane řikovatel... věc je řidná... taková... inu, tento... jak se to řekne...
- ŠIKOVATEL (*rovná kamínky*): ...Teda... tenhle trojhran poloříme na zadek... to je z obrázku hned vidět... ta kost... u ocasu... víme? Placička poloří se k hřbetu...
- TŘETÍ VOJÁK: Ne tak! Obráceně, pane řikovatel!
- ČTVRTÝ VOJÁK: Jo! Jináč by byla koza hrbatá.
- ŠIKOVATEL: Dej, Roubičku, hlavu pryč!
- PÁTÝ VOJÁK: Nastaly nám čublifóny...
- DRUHÝ VOJÁK: Vtipe, polechtej mě...
- ŠIKOVATEL: Nesahejte do toho... ruce pryč!
- PRVNÍ VOJÁK: Rád bych věděl, z řeho teď uděláte, pane řikovatel, rohy a kozí bradu.
- ČTVRTÝ VOJÁK: Dovolte, abych řekl své mínění. Pan řikovatel ráčí skládat kozu a v knížce je kozel... smím-li upozornit na ten vomyl...
- TŘETÍ VOJÁK: Osle! V knížce je koza, pravá sánská dojnice...
- ČTVRTÝ VOJÁK: Kterak to? Ve řkole jsem se učil přírodopis. Kozy nemají rohy... jen kozlové... jako jeleni... a laně, prosím...
- ŠIKOVATEL (*zamyřleně*): Čím jsou v civilu?
- ČTVRTÝ VOJÁK: Prodával jsem cukrdlata... prosím...

ŠIKOVATEL: Tak to vidějí... ani koze nerozumějí... a nevytrhují mě z těžkýho myšlení... teď přestávají špásy... (*Rozepne límec blůzy, utře si čelo.*)

PYŠVEJC: Já měl doma kozu bez rohů... takovou mohamedánskou...

ČTVRTÝ VOJÁK: Kozlové nedávají mlíko... a nerýpejte mě do žeber... to si vyprosím...

PRVNÍ VOJÁK: Halt! Co to! Poslouchejte!

— — — —

DRUHÝ VOJÁK: Kdo to tady pořád mňouká?

PRVNÍ VOJÁK: Vod nás tadyhle vzadu žádnej...

ČTVRTÝ VOJÁK: Takový ňáký prasáctvo...

TŘETÍ VOJÁK: To volá Mojžíš...

ŠIKOVATEL (*zlostně*): Ticho! Nebo hlavolam nesložím. Tenhle kamínek je zbytečný... musí být nějaká chyba... jaja... milí hoši... už mně vrávorá hlava... jděte s tím... do horoucího... pekla...

HLAS (*z přístěnku, kde sedí hráči karet*): ...potom v září jsme obsadili jeden polský zámek... tam bylo všeho... umím trochu francouzsky... poslali mě ke kněžně... nebo čertví co to bylo zač... povídám: „Paní hraběnko, syl vú plé, uvařejí nám knedlíké...“

ŠIKOVATEL: Držte hubu, vy tam! (*Zapálí si uherku.*) Basama!... Já to rozmetám... ten sakrament... vynález... hlavolamská...

PRVNÍ VOJÁK: Spadly dvě kostky na zem.

ŠIKOVATEL: Seber to, Čiháku!

PRVNÍ VOJÁK: Hoši, uhněte hnáty!

DRUHÝ VOJÁK: Vodundej ten ruksak!

ŠIKOVATEL: A do třetice všeho dobrýho!... Podle všech patentů a reglementů. Tak tyhle dva velké kameny jsou břicho... to je tak jisté, jako že jsem šikovatel... k tomu tenhle cvalíček... ocásek... A teď opatrně!... Položíme čtvereček vzhůru, na stranu, šikmo... no tak! Už máme hlavu...

Me-é-é... kozo rohatá!... Už to bude... Všeho do času, pánbůh navěky... a kam s těmahle kameny?... —? —? — Hrom do toho!

PORUČÍK (*vstoupí. Salonky. Ostruhy.*)

ŠIKOVATEL: Háá-bicht! Her Lajtnant, poslušně hlásím sedm mužů berajtsaft, třináct v arestu — nix najes!

PORUČÍK (*ukazuje rukou v jelení rukavičce*): Co to být?

ŠIKOVATEL: Poslušně hlásím, toť jest hlavolam.

PORUČÍK: Wie?

ŠIKOVATEL: Hlavolam — Kopfzerbrecher auf dajč.

PORUČÍK: Aha! Trč-prt-krz-krt!

ŠIKOVATEL: Jawohl, Herr Leutnant.

PORUČÍK: Co dělat s tím? Kriegsspiel? Pionierarbeiten?

ŠIKOVATEL: Nein... Muži majíce dienstfrei skládali z taštiček kozu... díval jsem se poněkud... na veselou zábavu... lustige Unterhaltung... viel besser als Karten...

PORUČÍK: Jak to — skladaty koza?

ŠIKOVATEL: Takto, prosím. Tadyhlenc jsou obrázky... písma A, B, C, D... číslice... kolíbka... ovce... koza... šašek... miminko...

PORUČÍK: Was heißt das?

ŠIKOVATEL: Ein kleines Kind... noch saugen...

PORUČÍK: Ich verstehe schon! Weiter!

ŠIKOVATEL: Tchyně s parapletem... Všech devět kamínků se musí složit... jak to jde, tak to jde... nic nesmí scházet ani přebejvat... všechno akorát... nachlup... a tak... a ne jináč...

PORUČÍK (*usedne na kavalec. Odhodí bílé jelenice. Hledí do knížky. Přehodí nedbale nohu přes nohu. Potěžkává kameny*): Ja... also... das ist 'ne Ziege.

ŠIKOVATEL: Jawohl, Herr Leutnant, 'a Ziege.

PORUČÍK: Teška koza?

ŠIKOVATEL: Moc těžká k složení — jawohl!

PORUČÍK (*řadí nedbale kamínky*): Wenn man in die Lage kommt, ein derartiges Problem zu lösen...

muss man... natürlich, zuerst intensiv nachdenken... genaue Übersicht über alle Grundprinzipien haben... über das strategische Ziel... Resultat... aus den Komponenten... mnja... also in *d'em* Fall... aufpassen auf die geometrische Form der Figur... Rauminhalt der gesamten Fläche... der Länge und Breite nach... die Konturen scharf in die Augen nehmen... et cetera...

ŠIKOVATEL: Jawohl.

(*Muži se vytratí po špičkách. Poslední opatrně zavře dveře.*

Ticho...)

PORUČÍK: Dann *muss* es gelingen...

ŠIKOVATEL: Jawohl — muss —!

PORUČÍK: Ja!... Mir kommt... die Sache etwas kompliziert vor... ehm!... quasi... eine falsche Perlostrierung... vielleicht ein Fehler in der Vorlage... et cetera...

ŠIKOVATEL: Jawohl... Fehler... Herr Leutnant... nichts andrš... als Fehler...

(Telefon.)

ŠIKOVATEL (*do sluchátka*): Haló — kdo tam? Haló — haló — centrála? Bábinko, zas už spíte u toho kolovratu? A — to je Vládička? Odpustila, kočičko! Spojila mě... Kdo je? A pardon... Herr Major... jawohl... Herr Leutnant sein hier... (*Zavěsí sluchátko. Odtočí. K poručíku.*) Herr Major... bitte gehorsamst...

PORUČÍK (*točí kosočtverečným kamínkem. Čichá k němu*): Eine eigenartige Masse... es riecht nach Kastanien. (*K šikovateli.*) Máte šecker poržádek?

ŠIKOVATEL: Pefél, Her Lajtnant!

MAJOR (*vstupuje*): Servus Marzischka... bitte, komód zu stehen.

PORUČÍK (*salutuje*): Herr Major, melde 'samst... e... zehn Mann Bereitschaft, siebzehn Mann im Arrest... sonst nichts Besonderes...

MAJOR (*nečeká odpovědi*): Sauerkraut ausgefasst? Arrest desinfiziert? Lieber Freund... hast du die Zeitungen gelesen? Was sagst du? Kolossale Fortschritte... was? Noch paar Schläge und wir sind mit den Russen fertig. Das glaub' ich... Komm zu uns heute Mandoline spielen... (*K šikovateli.*) Acht geben... überall... Patrouillen rechtzeitig abfertigen... Wachen inspizieren...

ŠIKOVATEL: }
PORUČÍK: } Befehl, Herr Major!

MAJOR: Wo ist Herr Regimentsarzt?

ŠIKOVATEL: Melde ghorsamst, der Herr Regimentsarzt ist bei seiner Obduktion...

MAJOR: Um Gottes willen, was hab'sten da eigentlich... wer hat hier kleine Kinder?

PORUČÍK: Das ist... so... ein... Ding. (*K šikovateli.*) Kako se tuto menovat?

ŠIKOVATEL (*salutuje*): Hlavalam — Kopfzerbrecher auf dajč.

MAJOR: Kopfzerbrecher. Kolosál! (*Chvíli přemýšlí.*)... Sehr gut... das ist eigentlich für einen Generalstäbler... chichi!

PORUČÍK: Kopfzerbrecher... Unterhaltungsspiel... eine recht anstrengende Geistesbeschäftigung... et cetera...

MAJOR (*zamyšleně*): Sehr gut... Was alles die Leute...

ŠIKOVATEL: Jawohl, Herr Major.

MAJOR (*k poručíkovi*): Werde die Sache anschauen. Pack' das ein... und geh'ma!

PORUČÍK (*odchází s majorem. K šikovateli*): Zítřa poslat pro ten špíl.

*

Je půlnoc. V důstojnickém baráku mdle svítí dvě pečlivě zastřešená okna. Jimi se nese do tiché noci tlumené drnkání mandolíny a zpěv mužského tenorku. O pět tmavých skel dál plane okno dokořán otevřené. Starý major sedí vysvlečen. Na stole láhev

vína a kysibelka. Kouří z dlouhé dýmky. Sedí nehybně. Nohy zabaleny v houni. Levá ruka podpírá hlavu, pravá posunuje cosi po desce stolu...

Kolem plotu zahrádky zvolna přechází tmavá postava. Stráž. Pyšvejc. Pomalu sune své nohy v horských botách. Pravačkou přidržuje popruh verndlovky. Občas vzhledne k osvětlenému oknu... Zastaví se. Dívá se dlouho na majora. Pro sebe (polohlasně): Kdybys složil dva trojúhelníky... šikmo napříč... přirazil na okraj čtvereček... vložil mezi to biskupskou čepici... tyčinku přirazil k ocasu... byla by koza hotová... jinak to nejde... Bůh je můj svědek... kdybys seděl... dědku... do rána...

*

Dvě hodiny z půlnoci. Kroky. Hovor.

ŽENSKÝ HLAS: Also gute Nacht, Herr Leutnant... Auf Wiedersehen...! Pá... pá...

Bouchnutí dveřmi. Ticho. Dvě okna zhasnou. Krajiní, majorovo okno svítí vytrvale...

Pyšvejc leží ve strážnici. Nemůže usnout. Převaluje se na kavalci. Přemýšlí.

Čas se líně šine...

*

Tři hodiny ráno.

Pyšvejc vzdychne a vstane.

Bos, v košili a spodcích stojí před strážnicí. Dívá se na osvětlené majorovo okno...

Usedá bos, v podvlečkách na práh... Drbe si patu.

„Kdyby Bůh nebeskej ráčil mu vnuknout... aby složil největší kameny šikmo... napříč... čtvereček na kraj... tyčinku na zadek... abysme oba... ty svý hlavy... už položit mohli...“

Zajatcovy sny

Co vám mám, lidičky, vypravovat... to je těžký...

Dejte mně pokoj... no jo... maminko... tak, Máňo, sem aspoň dej rum... švagře, dej mně retku...

Tak to už jsem vám včera povídal, že jsem měl prostřelenou nohu a že jsem zůstal ležet v křoví. Asi tak kvečeru přišli Srbové, strkali do mne kolbami: „Švaba!... Švaba!“

Zdvihli mě chlapi a pořád: „Neboj se — neboj se!“ Přijde chlap jako hora, křikne: „Neboj se!“ — a šups pravačkou do kapsy, vytáhne hodinky a pryč! Přijde druhý: „Neboj se — no, no — neboj se!“ — popadne za nohu, uhodím sebou o zem, stáhne bagančata — a pryč!

Pak nás hnali: „Hajda — hajda — ajd, ajd!“ Pořád: „Ajd, ajd, tamo za komandýra!“

Šel jsem naboso, noha mě bolela, byl jsem vzadu, kdepak! — Nemoh jsem tak čerstva.

V jedné vesnici — člověk si rajnsenkrecht nic nepamatuje — dali pečeného turka s rakijí a zas: „Ajd — ajd — Švaba!“

Štěstí, že jsem měl zašitý peníze — dal jsem korunu stražárovi, starý čiča, komitadží, hodný člověk, pral se s Turky

u Drinopole nebo kde — už nevím — měl flintu na provázku. Přines mně kostku cukru. Panečku — cukr — pochoutka —!

Vezl jsem se potom na voze — lidičky — nohu měl jsem zpuchlou jako konev, páčila — inu, šeredné to bylo.

V konických kasárnách v Niši — lidičky — tam byla zima, hlad a vši.

Takhle na dvoře — už nevím, jestli to bylo tam, nebo vlastně kde — mám pořád strašně pitomou hlavu — byla latrína, příkop, chodili tam choleristi a chlapci s tyfem — to vám bylo — jak bych to řekl? — No! Od téhle naší hrušky až támhle ke kurníku — tak veliká a hluboká jáma — nahoře laťky postříkané vápnem. A tam byla mrtvola — dvě — tři — nohy jim čouhaly nebo taky ruka. Šel chlap na záchod, ten s úplavicí nebo cholera — nic neřek — strážara nezavolal — sed si, slabostí upad — zrovna do toho — a utopil se.

Jo! — Pak jsem byl v pěšadijských kasárnách kněza Michala — a dejte mně pokoj, já už nemám co vypravovat.

To je všecko těžká věc — tam mně zuby vypadaly a spad jsem z postele.

A ještě něco! A už dost...

Jedna sestra Červeného kříže, hezká holka, zpívala, česky uměla. Pořád zpívala: „A my domů nepůjdeme, až ráno — až ráno...“

Vedle v bolnici ležel — takhle napravo — jeden komitadží — ruský hrabě — od Kališe — říkal, že jeho táta je členem ruské dumy — že musel z domova pro holku — či proč, už taky nevím — otec ho vydědil — tak se dal k vojsku — esli byl u legie v Africe nebo v Tunisu — taky už nevím — kluk jak malina.

Kolik mu bylo let? Asi tak čtyřiaadvacet a chvíli neposeděl na krevetu. Přijel z Barcelony a říkal, že si tam namluvil nevěstu, ale ta mu ujela do Jižní Ameriky — nebo kam, to už nevím — takový pomalý, slabší člověk — zvratný tyfus, plil krev a říkal: „Plúča — moje plúča — já to nevydržím!“ Pořád naříkal: „Kyrie... Kyrie!“ a my jsme mu nadávali. Ptal se, co chci na památku, až umře. Když se pozdravil a odjížděl, dal mně

francouzsko-španělský slovník — a tuhleten řemen, od kalhot, šáhněte si — to je kůže! Jenže co se slovníkem? Tak jsme papír upotřebili... víme?... Když o něj byla strašná bída... Když jsem dal dvě škartky... tak to byla laskavost... a ne zadarmo...

Lidičky! — To byl divný člověk, ten hrabě! Přál si kněze, a když přišel pop, nadával a nechtěl s ním mluvit. Taky mně říkal, abych telegrafoval do Varšavy, že má třetí stadium soucho-
tin — aby se doma obměkčili a poslali peníze.

Já telegrafovat? — Kdepak! Zrovna jsem v noci upad na chodbě a potlouk se... byl jsem rád, že ležím.

Toho času přišla k nám ruská kněžna, dala mně vlastnoručně podvlékačky, sluhové je nosili v košíkách. Ta potom do Varšavy přeci jeho otci telegrafovala, že má to třetí stadium. Dal mi z radosti rubl.

Dostal jsem od doktora Milovanoviče vodičku na puchýře od vši a ten hraběcí kluk užívání na plíce — inu, byla to halt těžká věc — lékárník, takový budižkničemu — měl ovázanou tvář — nějaký škrofle — či co — to už nevím — psal cedulky na lahvičky kyrilicí.

Jednou přijde doktor Milovanovič, vidí hraběte, jak pije z lahvičky, a povídá mu: „Šta ty rádiš?“ koukne na můj stolek a řekne: „Aha!“

Přestavil lahvičky, zaklel a kouk na ošetřovatelku — takovou suchotu — to jste měli vidět — lidičky — jak se hned celá zježila.

V Niši jsem měl sny a ty se všechny vyplnily.

Tak zrovna první sen!

Zdálo se mně, že letím éroplánem domů. Chtělo se mi strašně jíst — právě že jsem nemohl nic jíst — měl jsem takovou strašnou chuť k jídlu. Hlavně — takhle — na vánočky nebo na samožitnej chleba. Letíme a myslím si: Nikdo o tom neví. Vidím Srbsko, baráky, sela. Jak jsme se dostali přes Rakousko, už nevím... Tady doma jste mně povídali, že dědeček zas strašně chlastá. Rek pošel, přinesli jste mně chleba, buchty. Vy, maminko, jste mně nasypala plný pytlíček soli, to jsem ji moc prosil, taková silná chuť po soli — bral jsem tu sůl z mísy a sypal si do úst. Sůl — lidičky — nad zlato! Z domu jdu do hospody

U Lupínků. Napiju se piva a honem se s bratrancem — jako teda — hospodským loučím, abych byl v nemocnici, než doktor Milovanovič přijde asistovat.

Šťastně jsme se dostali zpátky a bylo dobře!

Tenhle sen se vyplnil asi v tom, že jsem se teď opravdu dostal domů — a ti, co byli se mnou — už jsou pánbůhvíkde v Albánii — a taky moc je jich už zakopanejch. Nebo taky ne.

Druhý sen!

Zdálo se mně, že přijede císař Vilém do Niše — a že král Petr jde ho uvítat — a tak se to člověku všechno splete dohromady — byl jsem na nádraží a vidím náramně mnoho mrtvol a postřelených psů. Myslím si: „Proč takový neřád neodstranili, když přijede císař?“ Jestli císař přijel nebo ne... to už taky nevím... jen to vím, že jsme šli z nádraží s nějakým Cibulkou... Vy ho neznáte... cože?... Ale kdepak!... Tenhle byl od dvaadvacátých... Cibulků je moc! On povídá: Vždyť nemají v Niši místo!... Císař Vilém byl pak v naší nemocnici... slyším dlouhou francouzskou řeč... a dál už nevím, co a jak... To se taky vyplnilo. Císař Vilém přijel do Niše a taky bulharský Ferdinand.

A třetí sen, to si, k sakru, poslechněte! Nech ten rum na stole, Máňo!

Někde tady u nás se stala vražda. Jeden hostinský utlouk sekerou ženu... Jestli náš tatínek byl volán za svědka... nebo čertvíco... jak se mně to všechno popletlo... tak nějak... přijde zkrátka tatínek do Niše ke mně, mezi vojsko, a zase se ztratí... ohlížím se...

Opravdu, tatínek mezi vojsko přišel, byl odveden, a naposled byl přeci v Nagy Kaniža operován... to přeci víte... jenže teď už půl roku nevíme, co a jak...

Nejkrásnější je tenhle sen, ale ten se nezdál mně, ale tomu Cibulkovi od dvaadvacátých.

Představte si ohromnou louku... a daleko široko nic než rovina a luka. Uprostřed stál Přemysl Otakar v plné zbroji a smutně se díval... Najednou se vznáší pomalu do nebe a zmizí v oblácích... Na jeho místě se objevila kněžna Libuše v bílém rouchu a taky tak se lítostivě dívala, oči si zakryla a plakala... a najednou se taky vznese a pryč...!

Cibulka kookne na oblohu a vidí, kterak se táhne prostředkem modrý pás a od něho napravo a nalevo ohromně vojska, jeden na druhém, hlava vedle hlavy, koní, vozů, zbraní... plničká obloha vojsk... vidí... kterak se modrý pás úží... ta vojska jdou na sebe...

To se taky vyplnilo — jenže už dřív!

Přemysl Otakar padl zákeřnou rukou a Libuše, jako — teda jeho žena, umřela — už nevím jak — zkrátka se to spletlo s tím atentátem v Sarajevě... a pak hned vypukla válka.

Jak jsme se měli o Vánocích, maminko? Co jsme měli dobrého?

Na svátky, Nikita dan, pan Pašič poslal obrovskou rybu, takovou divnou, z Ochridského jezera, s červenýma tečkama... Na Božič jsme měli testo, oběd. Říkali: „Christos se rodí“ a všichni se líbali... ruský hrabě mě líbal...

Zrovna taky o Novém roce — nebo už nevím kdy — tak asi to bylo — přijela kněžna Ypsilanti, nějaká řecká — čertví, už nevím — dávala dárky — to každý rád popad. Dostal jsem košili, čarapu a flašku koňaku — lidičky — to byla fešná ženská — šaty jen tak — žádná nádhera — lokajové nosili bedny. Boty vezla až z Řecka — anebo z Anglie — čertví — náramně krásný, pevně šitý boty — říkali jsme jim boty Ypsilanti — inu — dobré to bylo —!

Pak přišel Jiří, srbský princ, Dordě mu říkali... ale už se tak na všechno dobře nepamatuju — člověk má pitomou hlavu... jen vím, že chodil od postele k posteli a ptal se: „Šta ti falí?“ a byl s ním — nebo snad s někým jiným — to už nevím — hrozně krásně oholený oficír — takový vyčouhlý chlap.

Taky přišel pop — legrační figura — rozdával dopisné karty, deset každému — sutanu, pořád se ohýbal, křížoval, vousy jako Izaiáš... a abych nezapomněl — jeden anglický doktor byl u nás — takovej brejlatej — pak jsem mazal jednoho žida z Bělehradu — mast smrděla — dal mně pomeranč...

Ááá — jojojo! — Lííidíčky — už nevím, co bych vám povídal.

Pořád zívám a jsem strašně vospalej... Máňo, vodhoď mně tu peřinu... a už mně dejte svatej pokoj s tím vyptáváním...

Kůry andělské

Pořád mně píšete — drahá maminko — jestli mám všechno, co jste mně našila, co jste mně s sebou dala, a jestli mně něco neschází.

A pořád mně píšete, jestli si dávám prád a žehlit a jestli mně zloději něco neukradli.

Já mám všechno v pořádku — drahá maminko — nic mně neschází a žádněj mně nic neukrad.

Jen ty erární kalhoty, co jste mně zkrátila, mám nadranc a bez knoflíku, zadnici vysazenou pytle — to je dobrý dost a celkem — kařata nepadají, když visí na provázku.

Taky mám náramnou díru v rozkroku a žádný knoflíky, tak mně kouká ptáček, jak jste vy — drahá maminko — vždycky říkávala — když jsem byl malej — ale takovejch — drahá maminko — hadrářů — je tady moc a stojejí s tím v pozoru před óbrštem u raportu.

Takový věci — drahá maminko — si žádněj tady ani nevyšimne.

Když vy to neznáte — drahá maminko — jak to tady chodí, tak se ani neptejte, jestli si dávám kalhoty žehlit. Kdepak žehlit! Tady v horách lidi nemají ani chleba, natož žehličku.

Utrh se štítek čepice, ale to je taky ještě dobrý kastrol — dost a celkem — plášť jsem ztratil, mám civilní zimník a do maďarských bot mně zatraceně teče.

Taky píšete — drahá maminko — jak ty punčochy roztrhám, že mně je podštrikujete.

Já už žádný punčochy nemám, dobře se s nima pucovaly kvěry, já nosím flanelový onuce nastříhaný ze ženských kafat, těch jsme nakradli fůru v Kragujevci. Taky podvlíkačky a šnuptychle jsou zbytečnost, hříšná dost a celkem, pro smrkání, já si přidržím — drahá maminko — jednu díрку a pak zas druhou a rovnou s tím na horoucí černohorskou skálu.

Límce jste mně neměla ani do ruksaku dávat — drahá maminko — máme vši, a když se natru černou masťou, tak byste — drahá maminko — myslila, že jsem pravej africkéj mouřenín.

Včera nám došla rakije, to je horší — dost a celkem — ani kapka v čtuře a prase jsme neviděli dva měsíce.

Tady jsou — drahá maminko — samí mohamedáni a ti nesmějí svinský maso ani ovar z rypáčku nebo z ouška.

Kdybyste mohla poslat domácí uzený, k tomu český zelí a bečku popovickýho, to by bylo — drahá maminko — správný — jináč nic neposílejte — mně nic neschází a jsem spokojenej — dost a celkem.

Vy mě taky napomínáte — drahá maminko — abych se varoval špatný společnosti a zůstal hodnej, tichej chlapec, jako jsem bejval.

To — drahá maminko — je těžký moc, neb jsem teď strašně sprostěj — dost a celkem — jináč to na vojně nejde. Špatná společnost — drahá maminko — u nás není. — Kór, když není rakije.

Tak to vyřídte taky panu řídícímu.

Já vás, maminko, přeci o něco prosím.

Jděte v Chrudimi k Blumenkranzům a kupte mně foukací harmoniku.

Všichni hoši si psali domů o harmoniky.

My jsme už jednu měli, tahací, na háček, s dvojitym rejstříkem, knoflíky z kosti a ty basy — drahá maminko — to byly dunivý hromy.

Hrála jako varhany v kostele a vejšky měla, jako když kůry andělské zpívají.

To byly — drahá maminko — hezký večery.

Ležíš na stráni, je noc, ticho, mrtvo, široko daleko vrchy jako zastřelení krokodýři a to nebe je tady, na Černý Hoře — drahá maminko — ohromná fialová bář, až je z toho ouzko, jak na ní zvostra mrkají hvězdy jako žárovky, jedna červená, druhá zelená, třetí žlutá, a ono je jich na tisíce, těch velkých — dost a celkem — a mezi nima malých jako svatojánských mušek.

To byste — drahá maminko — koukala, a zrovna svůj nebeklič potřebovala, abyste se k tej černohorský kráse a velebnosti pomodlit mohla.

Ležíme teda při tom nebeským světle, koně stojí, slámu chroupají, hrajem na harmoniku a koukáme na ty boží lampióny.

Ať jsme byli, kde jsme byli, v Srbsku, na Novým Pazaru a na Černé Hoře, koncertovali jsme taky se vstupným na tuhle harmoniku a přijíždělo obecnstvo zdaleka, z muničních a sanitních kolon, oficíři na koních a manšaft pěšourem — nemlich kvůli tý harmonice.

Chorály — drahá maminko — nesly se hluboko do hor až k medvědům a do údolí, odkud vojáci chodili podle sluchu, až nás trefili, rošťáci, poslechnout si a ukrást, co by se jim nahodilo.

Dal jsem sám ctěnému obecnstvu facek dost — a celkem.

Znalci na slovo vzatí odhadovali skvostný nástroj na stovku, myslím, že stála víc, neb měla postranice vykládaný perletí a klávesy stříbrný, ze slonový kosti, a vezla se ta harmonika, ve dne, na dobrým soumaru a ovázali jsme mu kopyta hadrama, aby se nesmekal.

Jenže — drahá maminko — co není ze železa, to na vojně nevydrží.

Kdepak — salonní a hudební nástroj!

Teda se protrh měch.

Švec Rambousek sešil ránu dratvemi, vycpal koudelí, spravil ji dost a celkem, jenže měch foukal a nepomohlo zamazání ševcovskou smůlou a ke všemu se pohádal s Vašátkou, s tím ze

Střeně, co pocházel náš dědeček. Vašátka mu narazil harmoniku na hlavu, že byly kách dvě půlky.

Já si začerstva vyloup perleť a zasadím vám ji v drahý naší chaloupce do pelestě vaší postele, na věčnou památku.

Rekvirovali jsme pak v jednom tureckým bazáru foukací harmoniku.

Taky dost a celkem pěkný nástroj, poniklovaný. A zas jsme se těšili na večery, že budem ležet a hrát všelijaký skladby, jako Nešťastný šafářův dvoreček, Pepi, ó du mein Abendstern a jiný vojenský písně, národní kuplety a salonní kousky.

Hrála — drahá maminko — ta harmonika pianissima a fortissima, jak kdo chtěl, taky tremolo šlo dost a celkem, to je — drahá maminko — jako teda — třepetavý hlas, když si přikryješ hubu a třeseš rukou, jako se vám ta ruka třese, když sázíte Nademlejnskýmu stovky za jalovici.

Před tejdnem jsme měli k obědu fazole. A nějakej pitomec, asi ten zrzavej Kulhánek, je do harmoniky naprskal.

My jsme je — drahá maminko — z harmoniky vyfukovali, ty fazole — kdo víc — čímž se přefoukly mutace.

Vašátko, co jsem už o něm psal, že tady trhá kovářským kleštěm zuby, se tou ránou dopálil, že ještě tu noc tajně dezertýroval a s ním kůň, pytel chleba, slanina a soudek rakije.

Teď teda nemáme — drahá maminko — žádný potěšení.

Člověk se musí přeci něčím bavit — no ne?

Tak zajděte k těm Blumenkranzům, aby dali harmoniku, a ať má lesklý kování a anglickej nápis.

Zrovna dnes je jarní den.

Vyrázejí petrklíče a fialky.

Černohorská země voní. Pořád se mi zdá, to že vy — drahá maminko — pečete vdolky.

A zrovna dnes by se nám chtělo foukat akordy, jak když kůry andělské zpívají halelujá...

Oščádalův kufírek

Od náhradního depot vypravili náš transport sto padesáti mužů k cizímu káдру do Vídně.

Říkalo se potom „všivej transport“, poněvadž mládenci chytily ve vozech vešky.

Vyprovodili nás s hudbou. Šlo se pěkně a z Vlčkovic na nádraží vezli kufry na voze.

Tak jsme jeli. Bylo zima. Bylo nás ve vagonu moc, tlačili jsme se, však to — hoši — znáte, člověk se v transportě nevyspí.

Jedeš — bum tadam, bum tadam — jeden leží na zemi na druhém, lavice obsadí šarže, kufrů plno.

Tak jsem dvě noci spal v koutě dobytčáku, nohy ve vejšce. Přijedem do Vídně.

Pan obrlajtnant Perner, však je z Labský Tejnice, ze mlejna, hodný člověk, měli jsme ho rádi, pročež nikdo nenadával — spočítal nás na vídeňském nádraží — každý popad svůj pytel nebo kufírek — prostrčil hůl — a šlo se.

Přijdem na ulici — vůz nikde.

„Hrom do toho!“ rozzlobil se pan obrlajtnant a vynadal kaprálovi vídeňského káдру, proč jako nepřijely fůry.

„Mládenci,“ povídá, „přece nemůžete kufry táhnout!“

„Prosimich, s dovolením, kam to půjdem?“ ptal se frajtr Růžička a měl na čepici klim-bim a všelijakýho šmornu.

„Do Meidlingu dem!“

„Rány boží,“ povídá Růžička — byl z Vídně, hřebenář, a těšil se, že přijde zas do Vídně — „to je, hoši, čtyři hodiny a přes celou Vídeň.“

„Teda zas nějaký svinstvo,“ pomyslíl jsem si.

Byl šeredný čas.

Mrholilo, bláta habaděj a Vídeň samá saze a špina.

Zrovna bylo jednomu ouzko, když ses podíval na shon před nádražím, na policajty v piklhaubnách, na tramvaje a na všelijakýho divnýho lidstva — z toho koukal rajnfik hlad.

Stáli jsme teda u nádraží pod stříškou — taky už přebraná chasa, chamraď. Lidi starý, nemocný, zepsutý, některý už třikrát v poli, tlouk se po čerchmantech, po špitálech, u kádru, v továrnách a arbeiterkumpaniích — zkusil z nás každý až ouzko.

Na Vídeň jsme se teda čmúřili...

Eště takhle, kdybysme si mohli rozdělat čmudánek, zahřát se!

To znáte — našinec je vším možným a nemožným prohnáný — umí leccos zavonačit — ale že neposlali vozejk, třeba i bez koní — to byl ouraz pro všechny náramný.

Stojíme pod stříškou, mrholí, kufry na zemi, stojíme a koukáme na sebe a nic nemůžem kloudnýho vypetrachtovat.

„Od Vídně nečekej nic dobrýho,“ povídá jeden.

„Takhle auťák kdyby byl!“

„Vzdušnej fták byl by lepší.“

„Tak ať nás zavezou tadyhletou parní elektrikou!“

„Jaká parní elektrika?“

„No — hlupáku — elektrika hnaná parou — copak nevidíš? — Koukej — jedou, jako když břinčí... to mrkáš na drát!“

„Bodejť — budou tě šatit ekvipáží!“

A vopravdu! Mezi činžáky, na viaduktu hnala se lokomotiva s tendrem. Všechno zasmradila.

„Pane jo! Hoši — dívejte se, mašinfíra — cákra — ten jí sází...!“

„Hej! Strejdo, zavezou nás do Meidlingu!“

Ale lokomotiva zmizela a zas jezdily tramvaje a přecházeli lidi.
Na dlážkách záblo.

Pan obrlajtnant Perner přišel od telefonu!

Pokrčil rameny, my zakleli, plivli si na ruce a hup kufry přes
rameno.

Byl s náma nějaký Oščádal, takový herdekhrom, bejvalej
hulán. Sloužil už za míru a kristuspánví kde už všude byl. Pro-
střelili mu nohu. Moc nemluvil a vozil s sebou celý krám. Měl
v kufru břitvu, nitě, chleba, špek, tabák, bachořici, provázky —
nač sis pomysllil.

Ve všech řemeslech se vyznal.

„Platz!“ řekl a rozmáchl se rukama.

Vyšťáral v kapse klíček a otevřel kufr.

Pane jo! Ten tam měl věci!

Povídá mně: „Věno, podrž víko.“

Mysllil jsem, že mi chce dát paklíček knastru. Když to slíbil.
Za to lepší místo v dobytčáku.

Ale on vytáhl dvě lajsničky.

Koukám. Co to?

„Nakloň kufr!“

Zasunul lajsničky pod kufírek, do žlábků, to už měl tak ši-
kovně zřízený.

Pak nasadil čtyři bílý kolečka. Už nevím, jestli to byly provr-
taný pivní tácky nebo z plivátek.

Privázal oloupanou hůl jako vojku a táhl ten fajnověj vozej-
ček po dlážkách podsíňky a rejdoval šikovně, že jsme se všichni
rozřehtali a záviděli mu — neřádovi.

Uviděl ten vozejček pan obrlajtnant a rozzlobil se.

Vede pryč do Vídně vojsko, a ne flašinetáře.

Kouk se na kolečka, na vojku — zaklel — a ztratil se.

Tomu jsme rozuměli. Jak se ztratí oficír, tak to je: Pomož si,
jak každej můžeš.

No jo — co taky dělat?

Kdo by kufr Oščádalovi nes?

Vůz nikde.

Přiběhl kaprál, Vídeňák, od toho meidlinského káдру, a nadával.

Oščádál nechtěl nechat kufírek v garderobě, že tam má chleba a jiný teď potřebný a silně žádaný a kradený věci a že prej je chatrný zámek. A že prej má hexnšus.

Kaprál se zamyslel a povídá německy, jako, teda, abysme vzali Oščádala mezi sebe do houfu, aby tu vostudu nebylo vidět.

Jo! Těžká věc!

Kufírek byl těžký a Oščádál kulhal.

Najednou byl vzadu.

Musili jsme se zastavovat. Hoši kleli.

Tlačil jsem Oščádalo vi vozíček, svůj kufr nacpanej v ruksku — ruce teda volný.

Opustit jsem ho nechtěl, neb slíbil mně paklíček tabáku.

Tak se stalo, že jsme s tím vozejčkem na jedný křižovatce zůstali sirotci vode všech kluků vopuštěný.

Jak to Oščádál zpozoroval, povídá: „Vašku, prrr... ouha!“ a opřel se o vojku.

Zastavili jsme se a vysmrkali se.

Koukáme napravo, koukáme nalevo, dozadu... mládenci jako když se do země propadnou.

Povídám: „Jeď, Oščádale, pořád rovně, nic si z toho nedělej, však tam dojedem. Kdyby nás potkal císař pán v kočáru, zasalutujeme a povíme, že nám Vídeňáci — holomci — neposlali vůz. Možná že nás vezme s sebou, kufírek hodíme k lokajovi na kozlík — a bude po legraci...“

Oščádál, jaký byl nemluva — nic neřek — zatáhl za hůl a rozjeli jsme se.

Kulhal a cesta se táhla těma šeredně poplivanýma ulicema.

Kolečka škrapala po dlážďení, zapadala do kalužin a drkotala o kanály.

Šťastně jsme dojeli na Ringstrasse.

Tam byl první ouraz.

Z chodníku, kde se nám pěkně jelo, sehnal nás policajt do jízdni dráhy.

Tu byly kolikery koleje tramvaje a — hrome, do žlábků kolečka šeredně zapadala — a Oščádal jel jako naschvál proti elektrikám — to mu bylo jedno.

Vozy se zastavovaly, než jsme kufírek ze žlábků vyhodili — pořád tramvaje zvonily, zpředu, zezadu, auta houkala, kočí a řidiči huby si na nás votvírali. Oščádal jako by neviděl, neslyšel, naschvál špatně rejdoval.

Von se mstil Vídni za sestru, která tam sloužila a přišla mu do chalupy na krk se třema nemanželskýma dítkama.

Bože — těch koní a kočárů, pánbůh požehej, máme ve Vídni eště všelikýho krásnýho koňstva.

Tlačil jsem kufírek a s radostí se díval na Vídeň, abych něco poznal, a nejvíc se mi líbily krámy a paláce s mramorem — ti giganti a andělé s troubami.

„Moc civilistů,“ myslím si, „málo tady odváděli.“

Tak se šlo ucházejícně.

Parlament! To je krása!

Tam kolečka kufírku začala vrzat.

Trútu — tú — trútu — tú — trútu tú...! Jak když psovi po ocasu dupeš.

Oščádal nic — ani se neohlíd.

Jsem lepší člověk, vzdělaný, mám zimní hospodářskou školu.

Styděl jsem se.

Už mě nic nebavilo, jen jsem koukal na všechny strany, jestli nás neuvidí známý z naší vesnice.

Lidi se zastavovali, smáli se a nějaká nóbl slečna s pinčlem si zacpávala uši.

Jeden důstojník běžel k nám.

Oščádal zarazil: „Václave — prrr!“

Pomyslil jsem si: „Hrome, teď je zle!...“

A ten oficír: Kdo jsme, odkud, kam jedeme?

Pověděli jsme mu, co a jak.

Nic kloudnýho neporadil, jen nakázal, abychom se klidili.

Sotva odešel, vidím k nám cválat jízdního policajta.

Povídám: „Oščádale, honí nás policajti.“

Ohlédne se a najednou — kde se to v něm vzalo? — začne utíkat, kulhá a pádí — tlačím ostošest — nohy na ramena...

Kufírek ječel: Kukujú — kukujúú — —

A šups do průjezdu!

Tam jsme si odpočinuli.

Šťastně jsme se dostali k radnici, kde kufírek začal krákorat jako vrány.

Krá — krá — krá — ťuli — ťuli —

Bylo už k polednímu.

Zastavil nás staříčkový pán, civilista, kurfiršt, bílý fousy, zlatý brejle a pách vínem.

Kdo prý jsme, odkud, kam jdeme?

Pověděli jsme.

Uměl česky a představil se jako člen spolku pro zamezení hluku.

Poradil, abychom si koupili mýdlo a namazali čepy.

Oščádal nic neříkal — najednou zatáhl za vojku.

Nechali jsme pána stát a jeli dál.

Mě už všechno mrzelo a byl bych nejradši utek, jen kdybych už dostal ten paklíček tabáku.

Jeden smutnej dělník nám poradil, abysme šli po Landstrasse.

Tam se stala památná událost.

Kufírek přestal krákorat a začal kokrhat jak kohout a hudlovat jak krocan.

Kikiriki — hudly, hudly —

To už jsem — teda — nevydržel.

Prásk jsem do bot.

Chodil jsem do večera po Vídni, díval se do výkladních skříní — a ne a ne ten Meidling najít.

Až mě jeden voják vyved.

Lidi — to je dálka!

Přišel jsem mezi mládence večír, zrovna dávali horký kafe.

Asi o půlnoci slyším na dvoře: Mňau — mňau — mňau — mňau...

Myslil jsem nejprve, že se kočky pářejí. Ale kdepak! V tenhle zimní čas!...

Mňoukání se blížilo...

Za chvíli přišel inspekční frajtr do cimry a za ním se hnal Oščádál s kufirkem v náručí.

Praštil jím o štrůzok.

Já mu podal svý kafe, eště bylo vlažný.

Povídám: „Oščádale — seš jistě celej utrmácenej — kdepak — chudáku — taková štrapáce — až z nádraží sem — naďel ses — vid’?“

Neodpověděl, vypil kafe rázem, sněd kus chleba, leh si, nacpal fajfku a spokojeně bafčil...

Chvíli jsem byl zticha.

Kouř voněl. Měl jsem strašnou chuť si zakouřit.

Vytáh jsem svou fajfku, šťourám prstem, sklapnu víčko — otevřu víčko.

Oščádál nic. Leží v podlíkačkách, luftuje si nohy, bafčí a kouká před sebe.

Dám si fajfku do huby a udělám profuk — ft — ft — —

A zas Oščádál nic. Spokojeně bafčí, kouká na jedinou žárovku až u stropu. Jako by neviděl a neslyšel.

Je ticho, mládenci chrní na kavalcích.

Povídám teda: „Oščádale, slíbils mně paklíček tabáku — víš? — Tento!“

On na to za hodnou chvíli: „Haž naprší...“

Přetáh jsem si deku přes hlavu a pomyslíl si: „Tak mně, dědku sakramencká, můžeš políbit préél!“

Tetičky

„Ale, bože — to je překvapení — pěkně vítám,“ vykřikla teta Josefina, když jsem vstoupil na dvoreček. „To je vzácná návštěva — kdepak ses tu vzal?“ volala, držíc v jedné ruce zakrvácený nůž, v druhé podřezanou husu se žalostně zlomenou hlavou.

Slepice, které přihlížely jejímu vražednému dílu, slyšíce pokřik splašeně se rozutekly.

Za dřevníky počal štěkati pes.

V oknech vysokého domu objevovaly se hlavy nájemníků.

„Karolinko!“ volala do prvního poschodí. „Jarolímek je tady! A ve vojenském!“

Šediny tetičky Karoliny ukázaly se za voskovkou, která vyplňovala okno, a hned se ozval radostný kvikot jejího pronikavého hlasu.

„I propánakrále... i propána... vítám tě... i — i — to jsi nám udělal radost — jej jej jej... a já pořád říkala: nezabíjej tu husu — nezabíjej! Pro kohopak? Vždyť ji nesníme... takový dvě starý báby... jako na zavalanou... to je dobře... i propánajána...!“

„Tak jdi dál!“ řekla teta Josefina a otřela nůž o modrou zástěru.

Malý byt je přeplněn zbytky nábytku z haldovského a nemošického mlýna.

Na stěně jídelny visí mědirytiny představitelů francouzské revoluce, jak je shromáždil nebožtík strýc. V zasklené skříni staré svazky historických děl. Nad postelemi, s pokrývkami sešitými z kostek různobarevného sukna, visí olejové podobizny praděda a prabáby. Na empírovém sekretáři kniha o zbudování Národního divadla.

Tikají tu hodiny se stříbrnými sloupky a prasklým skleněným poklopem.

Všechno při starém. Všechno na svém místě. Čas se v těch pokojích zastavil jako v hrobce faraonů.

Ale malba pokoje zašla, dráty elektrického vedení odpadaly, koberec s růžovými kvítky prošlapán, čas vykousal hranoly lustru, židle ukazují zchátralé povlaky a u postele, jak by ne? — stojí dosud — jako vždycky stával — starý rozlámaný zouvák.

Pětadvacet let znám ten zouvák a vždycky byl rozlámaný.

Žil věrně s rodinou stíhanou zlými osudy, zažil slávu i úpadek — a nezměnil se. Věrný druhu! Stěhoval ses z bytu do bytu a všude bylo tvé místo u této postele uměle vykládaných pelestí. Složen z rýhovaných koulí, jsi mistrovským kusem soustružnické dovednosti, maje ozdobně vyřezávané prkénko pro nohu, držadla pro ruce jako u pluhu a přední desku vyšívanou korálky. Vyvyšovals rodinu do vyššího, trpytného světa vznešenosti, čekaje trpělivě řadu desítiletí v parádní ložnici haldovského mlýna, abys posloužil holínce urozeného hosta z rodu nejméně hraběcího!

Ale tetička Josefina mě nikdy nenechala snít nad rubínovými sklenicemi, slavkovským porculánem a cínovými talíři, vyrušující spoustou otázek, nečekajíc odpovědi, nechápajíc rozržitého zraku, v němž duch snil o upadajících florentských rodech Medici, Pazzi a Pitti.

A tak se zas přihnala ta povodeň.

„Odkud jedeš? Kdes byl? U koho? Jak dlouho? Aha! V Kuchanovicích? Tak — tak! Týden povídáš? U inspektora? Jakého inspektora? Tó jo! A jsi pobledlý! Copak? Zub? Dám ti kapky! Že ten inspektor? Aha! Slyšíš — že ti dám kapky! Poslouchej, co ti povídám, chlapče! A vlnák! Zabalíš si hlavu. Vida. — Karolinka

nese kafičko! Sedni, sedni — ne tam — semhle sedni. Tak — tak! Copak? Že nechceš škrabánky? Nevyhazuj to! Dej sem! Vem si buchty! Ty rád — ještě cukrem posypat? Rád makové nebo tvarohové? Že makové? Dobře! A s tou husou jsem ráda! Kdepak chceš spát? V bratrově pokoji? Máme tam sud se zelím. Že nevdí? Tak si vem — vem, vem, vem...!“

Odběhla do kuchyně.

Zůstal jsem v pokoji s tetou Karolinkou.

Vzala si čerstvý bílý kapesník, zavřela prádelník, usedla ke mně a pozorovala mě láskyplně jako matka zamilovaná do svého dítěte. Sledujíc každý pohyb, mrknutí oka, pátrala v rysech mého obličejce, shledávajíc rodinné podobnosti.

I její řeč plynula rychle.

„To jsi nám, chlapče, udělal radost! Z Hradce jedeš? Odkud? A kdes byl? V Přelouči jsi nebyl? Neznáš tam nějakého Skřivánka? Taky je u vašeho regimentu. Jakpak bys ho neznal? Jeho bratr byl u nás stárkem a vzal si Márinku Vlasákovou ze Svidnice. Ale chlapče! To mám trápení s okem! Nevidím na pravé oko už docela nic. Mlha — a jiskřičky, rozumíš — poslouchej přece — míhají se jiskřičky —!“

Díval jsem se v její levé zaslzené oko s bělavou skvrnou na panence. A přece teta Karolinka mívala krásné černé oči, jimiž kdysi okouzlovala berounský svět.

Utřela slzy a pokračovala:

„Tak to vidíš! Špatné je to se mnou. Že se to zlepší? Ale kdepak! Tetka šhubá husu. Budeme mít k večeri krev a drůbky — slyšíš! — Že budeme míti drůbky. A kabátek, chlapče, podruhé neházej na postel, rozumíš? — Jestli rozumíš? Venku máš věšáček! ... A nic nevypravuješ! — Četař jsi? Aha četař — to máš na sobě erární — aha — dobře — erární! Šetři si své! Ale máš to špatné — natržené — ukaž! Zvedni se! Obrať se proti světlu! Ohni se! — Od hřebíku? Sedl sis na hřebík? — Svlékni kalhoty! Hned to spravím — fi, to je prachu! Musím ty kařata na dvoře vyklepat —!“

Šel jsem do pokoje. Bydlil v něm bratr, než odjel do pole, do Polska.

V koutě psací stůl s právníckými spisy, litografovanými přednáškami. Deska pokryta bílým sacím papírem. Tu jest jeho skleněný popelníček, špičky na doutníky, podobizna nevěsty.

Tetičky nerady chodí do bývalého bratrova pokoje. Když vejdou, uchopí věc a plaše prchají.

Jinak by dlouho a hořce plakaly.

Pláče-li teta Josefinka, skryje své slzy před sestrou.

Karolinka utíkává se svými slzami na hřbitov.

Tam je její druhý domov. Myslí na mrtvé. V noci se jí zdá o milých, již zemřeli a opustili ji.

Putuje na hřbitov a hovoří s nimi. Vypravuje jim. Stěžuje si. Žaluje. Pláče...

*

Myslím na první dni mobilizace 1914!

Horečně vzrušené dni!

Bratr odjížděl.

Tetičky měly plné ruce práce. Na tomto stole hromadila se kupa prádla, bot, kusy stejnokroje, potraviny.

Není to maličkost vypravit vojáka do pole.

Na všechno třeba myslet a nezapomenout.

Příběhl: „Večer odjedu! Přineste mi kávu! Dodali mi boty? Pošlete pro kufřík! Podejte sem blůzu!“

Karolinka se chvěje a podává modrou blůzu poručíka císařských myslivců.

Hmoždí se bratr s háčkem u krku, hmoždí se křivými prsty tetička.

„Zesílils, chlapče! Jako pan sládek!“ a běží ke krejčímu.

Vypravily ho večer, vypravily ho tetičky, doprovodily, zavažadla nesly, plakaly.

„Proč pláčete, tetičky?“ směje se bratr.

„Tak! Aby ses nám, chlapče, brzo vrátil!“

„Vrátím se. Zdráv se vrátím, tetičky!“ směje se a pokuřuje cigaretku.

„Moc nekuř!“

„Šetři zdraví!“

„Vrať se, nemáš ani otce, ani matky, můj bože!“

Na přeplněném nádraží jako v mraveništi. Dlouhý vlak tu stojí.

Vpředu dvě lokomotivy. Jedna by nestačila, aby utáhla všechno to hoře.

Dvě lokomotivy — hustý černý kouř.

V zadních vozech vojáci zpívají Kde domov můj. Lidé běhají od vozu k vozu.

Bratr spustí okénko a utírá pot z čela.

Stojí tetičky u vlaku, v černém, v závojích vdovských, u sebe pokrčeny stojí a mlčí...

*

Píše bratr z Polska: „Nedobře je mně, hochu. Rána úlomkem šrapnelu.“

Píše z Krakova, píše z Vídně: „Nedobře, hochu, nedobře, sláb jsem.“

Sedím u jeho postele ve vídeňské Rudolfově nemocnici.

Je šerý, prosincový den. Mikuláš roku 1914.

Dívám se na hubenou tvář, skleslé bílé ruce a myslím si: „Proč ten veselý člověk tolik slzel, když jsme se shledali? Proč se mu bílé ruce tolik trásly?“

Na stolku květiny.

Pokoj je malý a tmavý. Je tu sám.

Proč je tu sám?

Pod okny jezdí tramvaj.

Roury topení syčí.

Na chodbě hlasy nemocných. Spěšné kroky ošetřovatelek.

V koutě stojí šavle se špinavým, potrhaným třapcem. U ní zabláčená čapka s odznakem alpské protěže.

Vyjdu na chodbu. Zastavím ošetřovatelku.

„Prosím, řekněte mi, jací nemocní leží v tomto pokoji?“

„Das ist das Zimmer der Verlorenen.“

„Děkuji.“

„Pán je Čech?“

„Ano.“

„To je cimra satracených,“ usmála se, kývla hlavou a odcházela.

Slyším šustot šatů. Vrchní sestra.

„Co se vás ptala?“

„Na nic se neptala. Já jsem se ptal.“

„Ach tak... prosím, neoslovujte ji. Raději sama posloužím.“

„Proč?“

„Sie ist Komtesse Wallerstein.“

„Schön! Danke!“

„Bitte!“

Sedím u bratra.

Pokašlává, dívá se do stropu.

Zavírá oči. Nad hlavou visí tabulka horeček. Horstvo horeček.

Vstupuje sestra Sylva Macharová a přináší metlu a čertíka.

Bratr napřahuje bílou, kostlivou ruku.

Houpá se čertík a vyplazuje jazyk.

Mlčíme.

Roury topení syčí.

Tramvaj zdálky zvoní.

*

Odjel do pole s úsměvem, když se měl bít za Rakousko. Co bylo pro něho Rakousko? Tůně ironie.

A vrátil se jako malé, nemocné dítě, které nevědělo, proč mu byla prostřelena páteř, proč necítí své mrtvé nohy, jež černají a hnijí.

Proč má zemřít? Zač svůj život položil?

Předcítám mu noviny.

Leží, oči zavřeny.

Oddychuje rychle a nepravidelně.

Bojím se pohnout — čtu — čtu jednotvárným hlasem.

„Jsi vyznamenán,“ pravím a zatruhuji v novinách jeho jmeno tužkou.

Pohnul hlavou. Otevřel oči.

„Vyznamenán? Ukaž!“ chopí se hrazdy a chce se zdvihnout.